

TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ
AYRIMCILIKLA MÜCADELE
VE
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ
POLİTİKA BELGESİ

Toplumsal Cinsiyet Temelli Ayrımcılıkla Mücadele ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politika Belgesi

İçindekiler

1. Amaç Ve Kapsam
2. Yaklaşımlar
 - 2.1. Kuir Ve Trans Feminist Yaklaşım
 - 2.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramına Yaklaşım
3. Uygulamalar
 - 3.1. Politikalar Üretirken
 - 3.2. Çalışırken
 - 3.3. İnsan Kaynakları Süreç

Bu belge 1/7/2023 tarihli 2023/16 sayılı Yönetim Kurulu kararıyla yürürlüğe girmiştir.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (CŞMD) kendini ikili cinsiyet sisteminin yarattığı tüm ayrımcılık biçimlerine karşı duran, kuir ve trans feminist bakış açılarını/yöntemlerini benimseyen bir örgüt olarak tanımlar.

Bu belge, CŞMD'nin "Toplumsal Cinsiyet Temelli Ayrımcılıkla Mücadele ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" alanında izlediği politikayı ve yaklaşımını ortaya koyar.

CŞMD, toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılıkların sistematik olarak içselleştirilmesinin yapısal bir sorun olduğunu, hiç kimsenin bu ayrımcı dil ve davranışlardan muaf olmadığını farkındadır.

Bu belge, Derneğin temel çalışma alanının toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve ayrımcılık olmasının yanı sıra, güçlendirici ve dönüştürücü özelliğiyle CŞMD'nin tüm politikalarını besler ve yönlendirir.

1. Amaç ve kapsam

Bu politika belgesi; CŞMD ekibi, üyeler, çalışanlar, yönetim kurulu üyeleri, denetim kurulu üyeleri, gönüllüler, stajyerler, danışmanlar, hizmet/ürün alınan kurum/kişiler ve işbirliği yapılan örgütleri ve CŞMD hedef kitlesini kapsamaktadır.

Bu belgenin amacı;

1. Dernek içinde ya da dernek faaliyetlerinde gerçekleştirilecek olası ayrımcılık, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ya da toplumsal cinsiyet temelli şiddet durumlarına dair izlenebilecek yönerge ve yönergeler için referans olmak,
2. Ayrımcı toplumsal algılar, yapılar ve gelişmeler karşısında güvencesiz veya risk altında bırakılan dernek çalışanı ve bileşenlerini desteklemeye ve güçlendirmeye dair mekanizmalar geliştiren Etik İç Yönetmelik, Satın Alma Politika Belgesi, İnsan Kaynakları Politika Belgesi, İzleme Stratejisi, Çocuk Güvenliği Politika ve Prosedürü, Cinsel Taciz ve Şiddet Politika Belgesi, Risk Yönetimi Yönergesi, Savunuculuk Strateji Belgesi vb. belgelere kılavuzluk etmek,
3. Dernek mensuplarının (çalışanlar, üyeler, gönüllüler ve stajyerler) toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyici haklarını bilmesini sağlamak,
4. Kurumsal çalışmaların politika ve stratejilerine; çalışmaların planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine referans belge olmaktır.

Bu belge, yaşayan bir belgedir ve yılda bir kez, derneğin Yaz veya Kış kampında gözden geçirilir. İhtiyaç halinde, CŞMD'nin toplumsal cinsiyet yaklaşımı ve uygulamaları tüm ekibin katılımıyla bu belge üzerinden değerlendirilir ve geliştirilir.

2. Yaklaşımlar

2.1. Kuir ve Trans Feminist Yaklaşım

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, kuir ve trans feminizmin ilkelerini benimser ve politikalarını bu iki yaklaşım üzerinden oluşturur.

CŞMD, kuir ve trans feminist bir örgütlenme inşa ederken kadın ve LGBTİ+ hareketinin deneyimlerinden güç alır. Dayanışmayı önceleyen, kolektif üretimi savunan, anti-hiyerarşik bir örgütlenmedir.

Patriyarkanın kapitalizm, militarizm, ırkçılık, cisseksizm, heteroseksizm, türçülük, normativite, yaşçılık gibi işbirliği içinde olduğu tahakkümlere karşı çıkar.

Bu yaklaşımlara bağlı olarak, “toplumsal cinsiyet” kavramını sadece kadın-erkek ve ezen-ezilen ikiliğinde ele almaz. Beden ve üreme politikaları, cinselleştirilmiş şiddet, eril tahakküm, ikili cinsiyet rejimi, bazı cinselliklerin ve cinsiyet davranışlarının normal olarak sınıflandırılması, biyolojik özcülük, sınıfsal sömürü gibi bütün toplumsal ilişkilerin cinsiyetler üzerinde yarattığı eşitsizlikleri ve ayrımcılıkları yaratan koşulları ortadan kaldırmayı amaçlar.

CŞMD, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği odaklı ayrımcılık ve şiddet pratiklerinin kümülatif yıkıcılığını görür. Bu nedenle, bütün politikaları kesişimseldir.

Etkili kapsayıcılık, dayanışmacılık, hakları en çok ihlal edilen kişi/grupları merkeze almak, güçlen(dir)me, özgülleş(tir)me, eleştirel ve güncel olmak; CŞMD’nin benimsediği kuir ve trans feminist ilkelerdir.

2.2. CŞMD’nin Toplumsal Cinsiyet Kavramına Yaklaşımı

Toplumsal cinsiyet kavramı genellikle tıp ve devletlerin doğum veya öncesinde dış genitallere bakarak kişilere atadıkları cinsiyete göre kadınlık ve erkeklikle ilişkilendirilen toplumsal ve kültürel normları ifade etmek için kullanılır. Genelde, kişilerin doğumda atanan cinsiyetleriyle barışık olduğu varsayılır.

Kişiler toplumsal cinsiyet normlarını aile, okul, iş yeri, medya gibi sosyal ortamlardaki etkileşim süreci içinde öğrenir, performe eder ve içselleştirir. Yani toplumsal cinsiyete dayanan roller ve beklentiler değişmez, sabit ve sorgulanamaz değildir. Toplumsal cinsiyet kavramı; cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve cinsiyet ifadesi gibi kavramları da içerir. Cinsel kimlik kompleks, akışkan ve kişiye özeldir. Bu nedenle tıpkı ikili cinsiyet sistemi gibi, kadın ve erkek arasında kurulmuş eşitsiz ve hiyerarşik ilişkinin kendisi de yapaydır; sorgulanabilir, değiştirilebilir, dönüştürülebilirdir. Toplumsal cinsiyete dayalı kalıplar ve roller keskinleştiğinde ve sabitlendiğinde, bu kalıplara sığmayan kişilere yönelik önyargılar ile baskı ve şiddet de artar.

Toplumsal cinsiyet üzerinden gündelik yaşamdaki pratiklerden doğan cinsiyetler arası eşitsizlikler oldukça katmanlıdır. Toplumsal cinsiyet kavramı herkesin cis, heteroseksüel, alloseksüel¹ ve endoseks² olduğu ya da ikili-cinsiyetçi bir biçimde cinsiyetlerin sadece birbirine zıt kadın-erkek kalıplarından ibaret olduğu varsayımında bulunmaz. Cinsiyetin toplumsal bir kurgu olduğunu anlatmasıyla birlikte bu kalıplar mekandan, zamandan, yerden, kültürden, yapıdan da etkilenmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı hem

1 Alloseksüel, cinsel çekim deneyimleyen kişileri tanımlamak için kullanılır.

2 Endoseks, doğuştan gelen cinsiyet özellikleri, kadın veya erkek bedenleri için normatif tıbbi veya sosyal fikirlere uyan kişileri tanımlamak için kullanılır.

bir düşünüş ve bilgi üretim ortamı hem de eşitsizlikler üzerinden eylem ve politika alanları yaratır.

Bütün dünyada cinsiyet eşitsizlikleri üzerinden birçok ayrımcılık, nefret ve şiddet pratiği üretilmektedir. Bu pratikler temel insan hakları ihlallerine sebep olmakta ve eşitlik anlayışını, demokratik toplum yapılarını, insan hakları hukukunu zedelemektedir. Dünya genelinde hukuk mekanizmalarının heteronormatif ve cisnormatif olması; cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliklerine dayanan insan hakları ihlallerinin görmezden gelinmesine neden olmaktadır. CŞMD, bu hak ihlallerinin görünür kılınması için kılavuz olarak oluşturulan ve "Tüm insanlar eşit doğar, onurları ve hakları eşittir." şiarına dayanan "Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğiyle İlişkili Olarak Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanmasına Dair Yogyakarta İlkeleri"³ni benimser.

CŞMD'nin toplumsal cinsiyet eşitliğini yerleştirme ve yaygınlaştırma anlayışında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliği çeşitliliği yer edinir ve bu kavramlar kullanılır. CŞMD bu sayede politikalarının merkezine tek bir cinsiyeti sabitlemez ve kapsayıcılık politikasını ikilikler üzerinden inşa etmez. Aynı şekilde, "cinsiyet uyum süreci" kavramı yerine "trans kimlik süreci" kavramını kullanır; bu kavram ile transların süreç içinde yaşadığı zorluklara yönelik sosyal politika oluştururken sorunu transların cinsiyet disforisi üzerinden değil devletin bu süreçteki trans var oluşlara yönelik politik ve patolojik dayatmalarına karşı ele alır.

3. Uygulamalar

3.1. Politikalar Üretirken

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği;

- Cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliği perspektifiyle diğer ayrımcılık biçimleri karşısında da; örneğin, siyasi görüşü, yaşı, ırkı, sağlık statüsü, mesleği vb. sebeplerle ayrımcılığa maruz bırakılan, dezavantajlı bütün gruplarla ortak mücadele yöntemlerini arar ve insan hakları mücadelesini yaygınlaştırır.
- Eşitlikçi ve katılımcı yöntemleri benimser. Çalışma ve politika süreçlerinde her türlü cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliğinden kişilerin dahililiyeti için güvenli ve güçlendirilmiş alanlar açmayı hedefler.
- Ürettiği her bilgi ve politika ve gerçekleştirdiği her çalışmayı kuir ve trans feminist bakış açısı üzerinden planlar, uygular, izler, geliştirir ve değerlendirir. Dokümanların, sunumların, belgelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek hazırlanmasını amaçlar.
- Dernek içerisinde toplumsal cinsiyet çalışmaları dahil olmak üzere her türlü çalışmada çalışanların,

³ Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğiyle İlişkili Olarak Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun Uygulanmasına Dair Yogyakarta İlkeleri için bakınız. <https://kaosgidernegi.org/images/library/2014yogyakarta-ilkeleri.pdf>

alanda bilgi ve deneyim sahibi olan aktivistlerin ve öznelerin görüşlerini alır, derneğin geçmişten getirdiği alan bilgisine ve literatürüne başvurur.

3.2 Çalışırken

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği;

- Mali kaynakların programlara dağıtılmasında ve faaliyetlerin bütçelemesinde toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımı⁴ benimser.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışını yerleştirmek ve yaygınlaştırmak için farkındalık çalışmaları düzenler.
- Kuir ve trans feminist terminoloji; CŞMD ekibi içinde tartışılır, bilgi ve yaklaşım eşitliğinin sağlanması hedeflenir. CŞMD, çalışma alanlarına da kılavuzluk eden kaynakların çevrilip yaygınlaştırılmasını sağlar.
- CŞMD içinde toplumsal cinsiyet eşitliğini bozan rahatsız edici davranışlar, ayrımcılık ve şiddet içeren durumlar için kurum içi mekanizmalar geliştirir. Bu mekanizmaların koruyucu, önleyici ve onarıcı yöntemlerle yürütülmesini sağlar. Bu mekanizmaların ve işleyişlerinin tüm ekip tarafından bilinmesi için oryantasyon çalışmaları yapar.
- Eğitimcilerin, uzmanların, kolaylaştırıcıların belirlenmesinde; satın almalar ve dışarıdan alınan hizmetlerde, kadın ve LGBTİ+ uzmanlara öncelik tanır.
- Programların, faaliyetlerin, kurum içi çalışmaların planlanmasında farklı cinsiyet kimliklerinin farklı deneyimleri ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur, esenliklerini gözetir.
- Yıl içerisinde LGBTİ+ öznelerin önemli gün ve haftalarının görünürlüğü için sosyal medya paylaşımları yapar. Bu günler için özel savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirir.

3.3. İnsan Kaynakları Süreçlerinde

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği;

- İşe alım süreçlerini toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımla planlar. Çalışanlarını bu yaklaşım temelinde belirler. LGBTİ+ ve kadınların eğitim ve iş hayatına katılımda yaşadıkları tarihsel eşitsizlikleri gözetir. İşe alım görüşmelerinde görev alan ekibin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği çeşitliliğini gözetir. Çalışanlarını, gerekli hallerde belirlediği kriterlerle, mesleki yeterliliği asgari

⁴ Toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşım, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin neden olduğu çeşitli durum, roller, ihtiyaçları karşılayacak faaliyet, politika ve programların geliştirilmesini ifade eder.

düzyeyde sağlayan ve iş hayatında ayrımcılık ve eşitsizliğe uğrayan trans, interseks, non-binary vb. adayları güçlendirme perspektifiyle pozitif ayrımcılık uygulayarak belirler.

- Derneğin iç belgelerini, trans ve non-binary kişilerin talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda (derneğin tutmak ve sunmak zorunda olduğu resmi kayıtlar dışında) kişilerin kendilerini ifade etmek istedikleri şekilde, beyanı esas alarak hazırlar.
- Trans kimlik sürecinde olan çalışanlar için sürece duyarlı uygun çalışma ortamlarını yaratmaya çalışır.
- Menopoz döneminde olan çalışanlar için sürece duyarlı uygun çalışma ortamlarını yaratmaya çalışır.
- Kendisi ya da partneri doğum öncesi ve sonrası dönemde olan çalışanlar için sürece duyarlı uygun çalışma ortamlarını yaratmaya çalışır.
- Ayda 1 (bir) gün ücretli menstrüasyon iznini, çalışanlar için hayata geçirir. Değişen koşullara ayak uydurur.
- Çalışanların ihtiyaç ve taleplerine göre, fiziki ve psikolojik sağlık statüsünü göz önünde bulundurarak çalışma ortamını şekillendirmenin olanaklarını arar.